

Streszczenie pracy doktorskiej

ks. mgr. lic. Piotra Kosakowskiego

pt. *Chrystus jako Baranek w Apokalipsie a wizja Niebieskiego Jeruzalem w sztuce*

Niniejsza dysertacja, wykorzystując dostępne naukowe publikacje stanowi próbę analizy motywu Baranka, którego tryumf zalicza się do idei przewodnich Apokalipsy.

Celem niniejszej pracy jest zarówno odkrycie znaczenia figury apokaliptycznego Baranka, jak i ukazanie sposobu percepcji tego symbolu w sztuce na przestrzeni wieków. Należy koniecznie uściślić, że idzie o sztukę Zachodu, poczynając od najwcześniejszych przedstawień po współczesne. Analizę rozpoczęto od danych tekstu Apokalipsy w kontekście całej Biblii, by zestawzić biblijne przesłanie odnośnie do Baranka i wizji Niebieskiego Jeruzalem z oddziaływaniem tekstu biblijnego, jakie można stwierdzić w ikonografii. Odwołując się do sztuk przedstawieniowych, ukazano plastyczne odbicie tego tematu.

Wstęp do rozważań egzegetyczno-teologicznych stanowi określenie roli, jaką odgrywa trzoda i pasterstwo w całej Biblii. Taka analiza pozwoliła na ukazanie korzeni symbolu Baranka i stała się pomocna w zrozumieniu jego znaczenia. Życie codzienne pasterzy i owiec ukazuje moralne postawy człowieka i bywa wzorcem dla sprawujących władzę społeczną i religijną. Realia życia pasterskiego w Biblii ze specyfiką życia i wykonywanych codziennych czynności są ważne dla zrozumienia przesłania tekstu biblijnego. Zwłaszcza, że baranek, który jest udomowionym zwierzęciem, posiada cechy, które mogą być przypisywane również człowiekowi. Obserwacja i analiza fauny, stawała się lekcją, dlatego wymiar symboliczny zwierząt, ale także interpretacja alegoryczna, były pomocą, aby wyrazić przesłanie moralne i dydaktyczne tekstu. Nie bez znaczenia pozostawała także popularność tego zwierzęcia na terenach Bliskiego Wschodu. Baranek, który jest wyjątkowym zwierzęciem w Izraelu, ma ogromne znaczenie w religijnym życiu narodu wybranego.

W rozdziale pierwszym zanalizowano cechy i zachowania trzody oraz pasterza a także ich specyficzne relacje, odwołano się przy tym do szeroko pojętej wiedzy ludów i autorów biblijnych. Następnie podjęto temat baranka w kulcie ofiarniczym. Wstępna analiza *Sitz im Leben* pozwoliła ustalić jego wyjątkową rolę w życiu i religii Izraela. Wyjaśnione też

zostały terminy hebrajskie i greckie, którymi określano zwierzęta trzody. Zachowanie zwierząt i rola pasterza wielokrotnie porównywana jest w tekstach biblijnych do relacji Boga z Jego ludem. Zbadanie tych tekstów posłużyło do odkrycia funkcji symbolu baranka. Konieczne było także odwołanie się do zasad hermeneutyki, by poprawnie odczytać teologiczną myśl zawartą w różnych wystąpieniach Baranka w Księdze Apokalipsy.

W drugim rozdziale dokonano delimitacji wybranych tekstów Księgi Objawienia, aby określić granice perykop, w których mowa jest o Baranku. Wybrane fragmenty zostały poddane analizie egzegetyczno-teologicznej. Całość pogrupowana jest w sposób ułatwiający zrozumienie i rolę Chrystusa Baranka w przesłaniu Janowej Apokalipsy. Zastosowana w Księdze Objawienia metoda rekapitulacji pozwoliła na stopniowe odsłanianie kolejnych szczegółów tego obrazu. Zarówno tytuły chrystologiczne jak i funkcje Baranka oraz jego przymioty i atrybuty stały się kryterium podziału analizowanych tekstów. Celem badań było zidentyfikowanie sposobu przedstawienia, roli oraz funkcji Baranka i przesłania symbolu.

W ostatnim rozdziale, korzystając z metody *Wirkungsgeschichte*, dokonano analizy przesłania zawartego w przedstawieniu miejsca i roli Baranka w Niebieskim Jeruzalem w badanych przejawach sztuki sakralnej Zachodu. Stosując hermeneutykę właściwą dla sztuk przedstawieniowych, zwrócono uwagę na zróżnicowane kształtowanie się motywu Baranka od przedstawień katakumbowych do dzieł współczesnych. Przedmiotem zainteresowania stały się zarówno atrybuty zwierzęcia, postawy, jakie przyjmuje i rola, jaką pełni. Istotne znaczenie nadano także charakterystyce przestrzeni wokół Baranka, która dopełniła teologiczny obraz Niebieskiego Jeruzalem w ikonografii. Częstotliwość występowania teriomorficznego motywu oznaczającego Chrystusa oraz miejsca w przestrzeni sakralnej wyznaczone temu obrazowi pozwoliły wskazać, jakie znaczenie ma wizerunek Baranka w badanej sztuce sakralnej.

Pochylając się nad bardzo zróżnicowanym warsztatem plastyka, ukazane zostało, że dzieło tworzyło komentarz do Słowa Bożego a niekiedy go wręcz zastępowało. Ilustracje tekstu natchnionego stanowiły nieraz pierwsze źródło wiedzy biblijnej, ważnych treści wiary czy różnych tematów katechetycznych. Zwrócono uwagę na to jak wiele miejsca poświęcono poszczególnym szczegółom, aby oddać prawdy objawione. Dlatego też zarówno malarstwo jak i rzeźba czy tapiseria, oraz wiele innych form sztuki stanowi teologiczny komentarz i dopełnienie interpretacji dokonanej przez egzegetów, kaznodziejów czy katechetów w dziejach Kościoła.

17.03.2023

